

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra politologie

Bakalářská práce

2022

Hynek Telerovský

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra politologie

**Pokles volebních preferencí ČSSD po volbách do
poslanecké sněmovny roku 2017**

Bakalářská práce

Autor práce: Hynek Telerovský

Studijní program: Politologie a mezinárodní vztahy

Vedoucí práce: Mgr. Jakub Stauber, Ph.D.

Rok obhajoby: 2022

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 27.4.2022

Hynek Telerovský

Bibliografický záznam

TELEROVSKÝ, Hynek. *Pokles volebních preferencí ČSSD po volbách do poslanecké sněmovny roku 2017*. Praha 2022. 40 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Jakub Stauber, PhD.

Rozsah práce: 72549

Abstrakt

Bakalářská práce se věnuje České straně sociálně demokratické a zaměřuje se na volební neúspěchy strany v posledních dvou dekadách. Hlavním cílem je odpověď na otázku: Co zapříčinilo volební propad jedné z nejsilnějších politických stran v České republice? Autor v práci určuje potenciální zdroje takového úpadku. V teoretické části se věnuje problémům sociálních demokracií na Evropském kontinentu v souvislosti se světovou finanční krizí roku 2008, ve které spatřuje jeden z obecných faktorů stojících za propad těchto stran. V případě ČSSD autor k této proměnné, přidává ještě neúspěšný pokus o modernizaci ČSSD, který mohl přispět k jejímu úpadku. V praktické části práce jsou oba sledované faktory zkoumány detailněji se specifickým zaměřením na ČSSD. Pomocí metody synchronní komparace autor srovnává proměny volební úspěšnosti jednotlivých sociálně demokratických parlamentních stran v časově vymezeném období 2010-2021. Kritériem pro komparaci je proměnná: ekonomická krize v roce 2008. Druhý faktor, týkající se volebních výsledků ČSSD po modernizaci strany je zkoumán v souvislosti s pohybem voličů a vznikem nových politických stran na základě analýzy sociologických dat. Výsledky potvrzují autorův předpoklad, že prohlubující se volební propad ČSSD je úzce spjat s finanční krizí roku 2008, která byla katalyzujícím bodem globálního úpadkového trendu sociálních demokracií v Evropě, včetně ČSSD. Výsledky také potvrzují druhý předpoklad, že neúspěšný pokus o modernizaci strany, její postupná transformace na kartelovou stranu a s tím spojený odliv voličů k alternativním a nově vzniklým stranám, které lépe reprezentovaly jejich potřeby a očekávání, byl významným faktorem, který stál za postupným propadem ČSSD.

Abstract

The bachelor thesis is concerned with the Czech Social Democratic Party and focuses on the election failures of the party in the last two decades. The main objective is to answer the question: What caused the electoral decline of one of the most influential political parties in the Czech Republic? The author identifies potential sources of such a decline. In the theoretical part, he discusses the problems of social democracies on the European continent in the context of the global financial crisis of 2008, which he sees as one of the general factors behind the decline of these parties. In the case of CSSD, the author adds the failed attempt to modernize CSSD, which may have contributed to its decline. In the practical part, both factors are examined in more detail with a specific focus on the CSSD.

Using the method of synchronic comparison, the author compares the changes in the electoral success of individual social democratic parliamentary parties in the period 2010-2021. The second factor, concerning the electoral performance of the CSSD after the party's modernization, is examined in the context of the movement of voters and the emergence of new political parties based on the analysis of sociological data. The results confirm the author's assumption that the increasing electoral decline of the CSSD is closely linked to the financial crisis of 2008, which was the catalyst for the global decline of social democracies in Europe, including the CSSD. The results also confirm the second assumption. The failed attempt to modernize the party, its gradual transformation into a cartel party and the associated outflow of voters to alternative and newly formed parties that better represented their needs and expectations, was a significant factor behind the gradual decline of the CSSD.

Klíčová slova

Pasokifikace, kartelová strana, politická strana, ČSSD, krize, voliči, sociální demokracie

Keywords

Pasocification, cartel party, political party, ČSSD, crisis, voters, social democracy

Title

Decrease in electoral preferences of the ČSSD after the elections to the Chamber of Deputies in 2017

Poděkování

Tímto bych chtěl poděkovat vedoucímu této bakalářské práce Mgr. Jakubu Stauberovi, Ph.D. za odborné vedení a poskytnutí cenných rad, informací a podpory během psaní této práce.

Obsah

Úvod	3
1. Pasokifikace a problémy sociálních demokracií v Evropě na pozadí světové finanční krize	5
1.1. Vnitrostranické problémy	6
1.2. Problém fragmentace politických systémů	7
1.3. Problém slabých stranických lídrů	8
2. Vymezení problematiky propadu ČSSD v souvislosti s transformací strany z masové na kartelovou stranu	9
2.1. ČSSD jako masová strana před rokem 1989	9
2.2. ČSSD po roce 1989 a postupná transformace na kartelovou stranu	11
3. Závěry a shrnutí teoretické části	16
4. Metodologie a hlavní výzkumné otázky	18
5. Volební výsledky ČSSD v porovnání s ostatními sociálně demokratickými stranami v Evropě	20
5.1. Volební výsledky Partido Socialista Obrero Espanol	20
5.2. Volební výsledky Parti Socialiste	21
5.3. Volební výsledky Labour Party	22
5.4. Volební výsledky Sozialdemokratishe Partei Deutschlands	23
5.5. Volební výsledky Sveriges Socialdemokratiska Arbetareparti	24
5.6. Volební výsledky Partito Democratico	25
5.7. Volební výsledky Magyar Szocialista Párt	26
5.8. Výsledná data komparace a jejich interpretace	28
6. ČSSD v období před volební krizí roku 2017	30
6.1. Parlamentní volby roku 2010	30
6.2. Parlamentní volby roku 2013	31
6.3. Parlamentní volby 2017	32
6.4. Parlamentní volby 2021	34
6.5. Modernizace strany ČSSD jako neúspěšný projekt	35
Závěr	36
Summary	37
Použitá literatura	38
Odborná literatura	38
Internetové odkazy	39
Teze bakalářské práce	41

Seznam použitých zkratek

ANO	Aliance nového občana
CDU/CSU	Christlich Demokratische Union Deutschlands/ Christlich-Soziale Union in Bayern (Křesťanská demokratická unie/Křesťansko-sociální unie v Bavorsku)
ČR	Česká republika
ČSSD	Česká strana sociálnědemokratická
EU	Evropská unie
KDU/ČSL	Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová
KSČM	Komunistická strana Čech a Moravy
LREM	La République En Marche! (Republika v pohybu)
ODS	Občanská demokratická strana
PASOK	Panellinio Sosialistikó Kínima (Panhelénské socialistické hnutí)
PS	Parti Socialiste (Socialistická strana)
PSOE	Partido Socialista Obrero Español (Španělská socialistická dělnická strana)
SNP	Scottish National Party (Skotská národní strana)
SPD	Sozialdemokratische Partei Deutschlands (Německá sociálně demokratická strana)
SPD	Svoboda a přímá demokracie
SSA	Sveriges Socialdemokratiska Arbetareparti (Švédská sociálně demokratická dělnická strana)
STAN	Starostové a nezávislí
TOP09	Tradice odpovědnost prosperita
VV	Věci veřejné

Úvod

Česká sociální demokracie (ČSSD) patří mezi nejstarší tradiční politické strany českého stranického systému. V posledních několika volbách ČSSD zaznamenává velmi špatné volební výsledky, které vyvrcholily pro stranu historickým momentem, kdy ve volbách roku 2021 nezískala ani jeden mandát a nepřekročila volební hranici 5 % nutnou pro vstup do poslanecké sněmovny. Jak je možné, že strana s tak hluboce zakořeněnou historií, strana, která před komunistickým pučem v roce 1948 a po listopadové změně v roce 1989 patřila mezi dominující politické subjekty a významně se spolupodílela na budování a udržování stabilního stranického systému na našem území, najednou řeší existenční krizi? Tato otázka mě vedla k výběru tématu krize ČSSD pro svou bakalářskou práci, jejíž hlavním cílem bylo zjistit, co tento propad zapříčinilo, jaké faktory se na něm podílely.

V bakalářské práci se věnuji dvěma hlavním faktorům či potenciálním příčinám, které vedly ke krizi ČSSD. Prvním faktorem je finanční krize roku 2008, na jejímž pozadí se pokusím zasadit Českou sociální demokracii do širšího kontextu oslabování evropských socialistických a sociálně demokratických stran po této krizi. Pokusím se zjistit, zda světová finanční krize souvisí úpadkem ČSSD a zda představuje jeden z jeho rozhodujících hybných činitelů. Druhým faktorem, na který se zaměřuji, je proces modernizace ČSSD zahájený v roce 2006, ve kterém spatřuji krok k její kartelizaci, se kterou úpadek českých sociálních demokratů spojuji.

Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. V teoretické části je každému ze dvou vybraných potenciálních hybných faktorů krize sociální demokracie věnována samostatná část. V první části je pozornost věnována finanční světové krizi a jejímu dopadu na sociálně demokratické strany v Evropě, druhá část se zaměřuje na fenomén přechodu ČSSD na kartelovou stranu. Stejně je strukturovaná praktická část, v níž hledám potvrzení pro svůj předpoklad, že zmíněné dva hybné faktory lze považovat za podstatné, pokud jde o krizi ČSSD. V první části pomocí metody komparace zjišťuji vliv finanční krize 2008 na volební výsledky sociálních demokracií v Evropě ve srovnání s horšícími se výsledky ČSSD. V druhé části za pomoci analýzy sociologických dat analyzuji dopady modernizace strany na příkladech voleb (2010-2021) konaných po zahájení této modernizace.

V původním projektu práce jsem předpokládal, že budu schopen analyzovat většinu příčin či hybných faktorů, které způsobily krizi ČSSD. V průběhu zpracovávání výzkumu

jsem své zaměření zúžil a zaměřil se na výše zmíněné dva faktory, které jsem se proto snažil prozkoumat detailněji. Z tohoto důvodu se práce nevěnuje politickému marketingu a volebním programům, jak je uvedeno v původních tezích. Stejně tak musela být z důvodu užšího zaměření upravena i použitá metodologie. Jelikož se v průběhu zpracování práce konaly volby do parlamentu v roce 2021, které s tématem úzce souvisí, zahrnul jsem je do svého výzkumu.

1. Pasokifikace a problémy sociálních demokracií v Evropě na pozadí světové finanční krize

Hlavní téma práce má zkoumat příčiny propadu ČSSD. Chci jej však nejdříve zasadit do širšího kontextu problematiky sociálně demokratických stran v posledních deseti až patnácti letech, abych mohl následně ve výzkumné části práce učinit komparaci propadu volební úspěšnosti ČSSD s ostatními evropskými stranami. Konkrétně se v této části práce pokusím detailněji popsat problémy sociálních demokracií na Evropském kontinentu.

Pojem „pasokifikace“ se stal oblíbeným názvem pro označení krize tradičních levicových stran. Pasokifikace dostala název podle řeckého hnutí Panhellenic Socialist Movement kvůli enormnímu propadu popularity strany od roku 2010, který vyvrcholil propadem ve volbách v květnu 2012, kdy strana ztratila 119 křesel v parlamentu (Cox, 2019). Samotný pojem pasokifikace nelze vnímat jako odborně vědecký termín, přesto si pojem v práci dovoluji používat jako označení pro krizi, jakou tradiční levicové strany v posledním desetiletí procházejí. Podle Manwaringa a Kennedyho (2018, s.186) je za autora pojmu pasokifikace považován labouristický politik z Velké Británie James Doran, který jako první slovo pasokifikace pronesl během voleb v Británii. Poukazoval na kolaps Labouristické strany ve Skotsku, která podle jeho slov „Prošla procesem pasokifikace“, když stranu nahradila SNP (Scottish National Party).

Je důležité nejdříve vymezit období, ve kterém bude pokles sledován. Není shoda v tom, v jakém momentu tyto strany v Evropě začaly ve větší míře ztrácet přízeň svých voličů. Za jednu z určujících událostí můžeme považovat světovou ekonomickou krizi v roce 2008 a zejména krizi v eurozóně v letech 2009–2014 (Berman & Snegovaya, 2019, s. 2). Velká recese, která trvala zhruba osm let, výrazně negativně zasáhla do finanční situace občanů, struktury pracovního trhu, což se promítlo také do politiky jednotlivých států (Sachweh, 2018). Například vysoká míra nezaměstnanosti, finanční nejistoty, inflace apod. byly nově vzniklé problémy, na které levicové sociálně demokratické strany musely reagovat. Podle autorů knihy *Sociální demokracie v době globální ekonomické krize* (Bailey et al., 2014, s. 2) lze na tuto událost z pohledu středo levicových stran pohlížet i pozitivně. Pozitivně ve smyslu jakési příležitosti ukázat schopnost, jak řešit krizové situace, v tomto případě ekonomickou krizi. Sociálně demokratické strany, které byly u vlády, měly možnost aktivně krizi řešit a demonstrovat tím svou politiku. Nabízely

se například různé finanční regulace, fiskální přerozdělování, zmírnění úsporných opatření atd., což jsou politické nástroje blízké sociálně demokratickému přístupu. Proto bylo možné usuzovat, že se právě tyto strany stanou hlavními aktéry, které se postaví v řešení krize do čela. Bohužel, nedostatečně efektivní řešení a nevyužitá příležitost ze strany sociálně demokratických stran dalo šanci jiným politickým subjektům využít krizi ve svůj prospěch. Po roce 2008 lze po celé Evropě sledovat fenomén vzniku zcela nových politických subjektů, které se snaží najít si své místo na politické scéně. Jedná se o strany populistického typu nejčastěji z pravicového spektra (Svobodná strana Rakouska, Národní fronta Francie nebo u nás Věci Veřejné a ANO 2011), ale také ze spektra levicového (německá Die Linke), které začaly cílit na voliče tradičních stran otřesené finanční krizí (Kessel, 2015, s. 35-73).

1.1. Vnitrostranické problémy

Často se evropské sociální demokracie potýkaly s problémem vnitrostranických neshod a bojů jednotlivých frakcí uvnitř stran. Problémům vycházejících ze samotné organizovanosti a vedení strany můžeme pozorovat na příkladu francouzské Parti Socialiste a britské Labour Party.

Ekonomická krize způsobila dva hlavní problémy, nezaměstnanost a nízkou plynoucí nejistotu ve společnosti, na které nebyla schopná PS dostatečně odpovědět a předložit konkrétní a efektivní řešení. Spolu s ekonomickou krizí se na politickou scénu dostalo téma migrační krize, které strany nebyly schopny úspěšně reflektovat a nabídnout její přiměřené řešení. Maiwaring a Kennedy (2018, s. 158) přímo popisují „paralizovanost“ strany z důvodu vnitrostranické neschopnosti domluvit se na jednomyslném řešení. Postupem času strana dle autorů ztratila veškerou přízeň veřejnosti, což potvrdily také výsledky hlasování o popularitě prezidenta Hollanda, který se stal nejméně oblíbeným prezidentem od roku 1958 (Cowburn, 2016).

V případě britských labouristů zase autoři mluví o tzv. „value gap“. Příčinou oslabení Labouristické strany spatřují Manwaring a Kennedy (2018) právě v „hodnotové propasti“ (s. 29). Value gap v politické straně znamená názorovou či hodnotovou neshodu jak uvnitř samotné strany a mezi jejími představiteli, tak mezi příznivci strany a voliči samotnými. V posledních letech se Labour Party profiluje jako progresivní levicová strana v otázkách, jako jsou například masová migrace, postavení Velké Británie vůči EU

nebo téma homosexuality a lidských práv (Edwards & Beech, 2016, s. 494). Tato témata však patří mezi témata nová a moderní a kvůli tomu se dostávají do konfliktu s tradičnějšími názory, které labouristé hájili dříve. Vzniká tak komunikační propast (value gap), kde na jedné její straně stojí progresivní labouristé a na straně druhé pak starší voliči a voliči z dělnické třídy, kteří mnohdy novým tématům nedokážou dostatečně porozumět nebo pro ně nejsou prioritní (Manwaring & Kennedy, 2018, s. 29).

Tento problém se obdobně týkal také sociálních demokratů v České republice. Během procesu modernizace strany projekt čelil vlně nepochopení a nepodpory z vlastních řad (Paroubek, 2014).

1.2. Problém fragmentace politických systémů

Problém sociálních demokracií v posledních letech souvisí také s fragmentací stranických systémů, kdy se začínají objevovat a prosazovat nové politické subjekty, které si hledají své místo na politickém poli (Haughton & Deegan-Krause, 2015). Vznik nových stran, a tedy nové konkurence je fenomén, který se po finanční krizi dostává do popředí. Hospodářská krize byla často vyčítána tradičním stranám, které v tu dobu byly u moci, což vedlo v první fázi k přechodu nespokojených voličů k opozičním stranám a v druhé fázi pak voliči přecházeli ke stranám nově vzniklým (Hutter et. al, 2018, s. 13).

Tento problém se týkal například sociálních demokratů ve Španělsku. Podle Manwaringa a Kennedyho (2018, s. 138) musela španělská PSOE čelit nové konkurenční straně usilující o levicově smýšlející voliče. Jednalo se o stranu Podemos, která sice úplně nenahradila stranu PSOE, ale dokázalo PSOE převzít značnou část voličů, což se odrazilo ve volbách roku 2016, kdy PSOE zaznamenala ještě horší výsledek než ve volbách předešlých. I ve Španělsku lze v té době zaznamenat proměnu zasetého stranického systému dvou dominantních stran v systém mnohem více fragmentovaný.

Tento fenomén se objevuje i v Německu, kde se rovněž objevují nové politické subjekty, které svým programem oslovily voliče sociálně demokratické SPD. Titíž autoři poukazují na fakt, že neustále sblížování a tvoření vládních koalic s CDU/CSU umožnilo vznik nových politických uskupení, které se snažily najít své místo na straně levicové politiky (tamtéž, s. 117). V tomto případě se konkrétně jedná o stranu Die Linke

(„Levice“), která od svého vzniku roku 2007 dokázala v následujících třech volbách udržet slušný výsledek kolem 8-9 %.

Fenomén vzniku nových politických stran se objevuje dále ve Francii, Itálii a stejně tak v Českém politickém prostředí, kdy se po volbách roku 2010 do parlamentu začíná dostávat více nových politických subjektů (Kessel, 2015).

1.3. Problém slabých stranických lídrů

Silný, charismatický lídr je bezpochyby jedním ze základních předpokladů úspěšného fungování jakékoliv strany, a to především ve volebních obdobích, kdy lídr stranu reprezentuje navenek, například v předvolebních debatách (Davies & Mian, 2010). Díky modernizaci masových médií také vzniká fenomén personalizace, čímž je míněno to, že voliči ve volbách hlasují na základě sympatií ke stranickému lídrovi a to potvrzuje jeho důležitost (Mancini & Swanson, 1996). Zdá se však, že i zde sociální demokracie zaostávají za svojí konkurencí.

Například v době prvních náznaků úpadku Labour Party stranu vedl Gordon Brown, který v roce 2007 nahradil úspěšného a charismatického premiéra Tonyho Blaira, ale před volbami nedokázal na svého předchůdce navázat. Jeho hlavní problém spočíval ve vystupování a v komunikaci s veřejností, kdy působil nepřirozeně a uměle (Saul, 2014). Jeho nástupce Ed Miliband, reprezentující stranu v následujících volbách, si nevedl o moc lépe a kritika se snášela i na jeho hlavu. Změnu v tomto trendu nepřinesl ani její nový lídr Jeremy Corbyn, který si veřejnost zneprátelil mnoha neuváženými výroky.

Problematice slabého stranického lídra se nevyhla ani německá SPD, proti které stála silná oponentka Angela Merkelová za stranu CDU/CSU. Dlouholetá dominance Angely Merkelové vedla ke značnému posílení CDU/CSU, jelikož strana byla schopná postavit svůj politický marketing na silné a stabilní lídryni, kterou společnost oproti politickým oponentům vidí jako „spolehlivější, asertivnější, sympatičtější a lepší krizovou manažerku“ (Murswieck, 2009, cit. dle Manwaring & Kennedy, 2018, s. 9). Naopak kandidáti za SPD jako například Frank-Walter Steinmeier nebo Peer Steinbrück se ani jeden nedokázali vyrovnat Angele Merkelové, která dokázala být úspěšnější v reflektování a nabízení řešení jak politických, tak společenských.

2. Vymezení problematiky propadu ČSSD v souvislosti s transformací strany z masové na kartelovou stranu

Jestliže jsem v první teoretické části práce zmapoval vývoj poklesu volitelnosti sociálně demokratických stran napříč Evropou v souvislosti se světovou finanční krizí, s jejichž následky si vlády postižené krizí nedokázaly poradit, v České republice se již probíhající proces poklesu úspěšnosti ČSSD jenom odložil na další volební období 2014-2017, kdy se strana dostala do vlády.

Nicméně platí, že také ČSSD se potýkala s negativními jevy jako je fragmentace vnitrostranického systému, spolu s vnitrostranickými problémy i potížemi slabého stranického lídra, a to spoluvytvářelo úpadkový trend strany. V druhé části teoretického oddílu bych se chtěl zaměřit na další z možných příčin poklesu volitelnosti strany, a to z hlediska typologie politických stran, konkrétně skrze postupnou proměnu z masové na kartelovou stranu.

2.1. ČSSD jako masová strana před rokem 1989

Česká strana sociálně demokratická patří mezi nejstarší tradiční strany v České republice. Její zakladatelé a členové měli nepochybný podíl při utváření československého státu a podoby naší demokracie meziválečného období. Na tuto tradici mohla navázat po politické změně v roce 1989. Historický kontext strany nám může pomoci pochopit základní hodnoty, na kterých ČSSD jako masová strana ve svém vývoji stála a lépe pak bude možné pochopit její následný odklon od těchto původních hodnot.

Formování České strany sociálně demokratické začalo již v druhé polovině 19. století, kdy se jako jeden z hlavních rozvojových trendů stal tovární průmysl. Na základě událostí vycházejících právě z průmyslové revoluce začínají vznikat různá dělnická hnutí napříč celou Evropou, která si časem začínají tvořit své politické programy. Dle Encyklopedie ČSSD (2013) první důležitý moment nastává na sjezdu roku 1878, kdy v rámci celorakouské sociálně demokratické strany vzniká Sociálně-demokratická strana českoslovanská v Rakousku. Bohužel pro sociální demokraty se následující roky strana potýkala s ideovou krizí a její zastánci sváděli boj s velkou mírou státní perzekuce. Strana však dokázala těmto negativním vlivům odolat a na přelomu 19. a 20. století získala značnou podporu jak z řad dělnictva, tak z části tehdejší inteligence. Právě dělnictvo se

stalo silnou sociální skupinou, na kterou se sociální demokraté zaměřili (Strmiska et al., 2005, s. 15).

Další důležitý okamžik přišel v moment, kdy strana úspěšně zlepšila svou organizační strukturu a stala se významným aktérem na české politické scéně, což ji umožnilo založit samostatnou Československou sociálně demokratickou stranu dělnickou nezávislou na celorakouské sociální demokracii. Okamžitě na to strana pod vedením J. Steinera dokázala získat historicky prvních 5 mandátů pro sociální demokraty. O deset let později už se sociální demokraté těšili z výsledku 38 % hlasů všech voličů a zajištění si tak 24 mandátů v parlamentu (Encyklopedie ČSSD, 2013). Také pomalu oslabují počáteční myšlenky marxismu, upouštění od radikálních revolucionářství a striktní odmítání tržní ekonomiky (Strmiska et al., 2005, s. 32).

V období první světové války se ve straně objevily dva hlavní názorové proudy (Encyklopedie ČSSD, 2013): první proud, jehož hlavní představitel B. Šmeral byl pro zachování Rakousko-Uherska; druhý proud v čele s osobnostmi jako byli F. Modráček nebo R. Bechyně zastávali ideu vzniku samostatného státu a následovali tak Masarykovy myšlenky. Opoziční protirakouský proud díky kooperaci s protirakouským odbojem dokázal upevnit svou pozici. Následně se odbojářům podařilo dostat stranu pod své vedení a po kapitulaci Rakousko-Uherska a pražském převratu dosáhnout svých cílů – založení samostatné Československé republiky.

Meziválečné období sociální demokraté začali velkým volebním úspěchem, kdy strana v roce 1920 v parlamentních volbách vyhrála s 25.7 % hlasů. Záhy však nastal problém, který pramenil z nově vzniklého křídla uvnitř strany vedeným Bohumilem Šmeralem, které požadovalo vstup strany do Třetí internacionály, socialistickou revoluci podle ruského vzoru a diktaturu proletariátu. Odtržení prosovětského radikálního křídla vedlo k značnému oslabení sociálních demokratů. Problém však díky schopnému vedení v čele s Antonínem Hamplem dokázala strana vyřešit a udržet si status nejvýznamnější strany první republiky. (Tamtéž, 2013).

Během druhé světové války se sociální demokraté roku 1938 spojili do nového levicového uskupení pojmenovaného Národní strana práce, ke které se přidali zastánci lidové strany, ale i někteří komunisté. Ve stejném roce strana vystoupila ze Socialistické internacionály a po celou dobu války vedla domácí a zahraniční odboj. (Tamtéž, 2013).

Po druhé světové válce strana začala opět fungovat pod novým názvem Československá sociální demokracie. Poválečná geopolitická situace a rozdělování sfér vlivu vrhlo Československou republiku do rukou stalinského Sovětského svazu. Komunistický puč pod taktovkou Moskvy v roce 1948 zahájil novou éru, v níž pro samostatnou sociální demokracii nebylo místo (Encyklopedie ČSSD, 2013). Československá sociální demokracie byla sloučena s KSČ, která si držela politický mocenský monopol až do roku 1989 (Strmiska et al., 2005, s. 439).

V Londýně pak působila exilová sociální demokracie (1948-1989), na jejíž činnosti se podíleli ti její členové, kteří po roce 1948 emigrovali na Západ.

2.2. ČSSD po roce 1989 a postupná transformace na kartelovou stranu

Gorbačovská perestrojka a ekonomické a mocenské oslabení Sovětského svazu otevřelo prostor pro revoluční události ve státech východní Evropy, které v Československu vrcholily koncem roku 1989. Vymanění se československé politiky ze sféry Sovětského vlivu a vlády jedné strany umožnilo restauraci Československé sociální demokracie. Bezprostředně v listopadu 1989 začalo organizování strany, následovaly obnovovací sjezdy, při kterých se hlavními postavami stali předseda Slavomír Klaban a tajemník Břetislav Nedbálek. Česká republika, stejně jako ostatní státy střední Evropy, zavedla parlamentně demokratický režim.

Prvních voleb po znovuoobnovení strany se Československá sociální demokracie účastnila roku 1992. ČSSD se ziskem 6,5 % hlasů skončila až na třetím místě za KSČM. Česká republika byla, pokud jde o soupeření ČSSD a KSČM, spíše výjimkou, když se jí podařilo navázat na sociálně demokratickou stranu z doby před Únorem 1948, na rozdíl od jiných sociálně demokratických stran ze Sovětského bloku, které vznikaly demokratizací stran komunistických (Strmiska et al., 2005, s. 434).

Po rozdělení Československa sociální demokraté provádí dva organizační kroky. První krok je změna jména na současnou Českou stranu sociálně demokratickou. Druhý mnohem významnější krok se uskutečnil v únoru roku 1993 na 26. sjezdu strany v Hradci Králové, kde si strana zvolila jako svého předsedu Miloše Zemana, který se projevil jako velmi silný politický lídr. Před volbami 1996 si ČSSD dokázala jednoznačně a důrazně vymezit své hodnoty, které bude hájit. Mezi ty hlavní patřily regulace veřejného

hospodářství formou státní kontroly, sociálně tržní ekonomika (vymezující se proti Klausově tržní ekonomice bez přívlastků) a na politickém poli odmítání spolupráce s KSČM a velmi zdrženlivý postoj vůči pravicovým politickým stranám. Tyto kroky spolu s jasně definovanými vymezením své ideové pozice byly správnou strategií, která se odrazila hned v následujících volbách do poslanecké sněmovny.

První volby od osamostatnění České republiky se konaly 19.–20. června 1996. Do poslanecké sněmovny se dostalo pět politických subjektů, v čele s dvěma hlavními politickými stranami. Vítězem voleb se sice stala pravicová strana ODS pod vedením Václava Klause, ovšem výsledek 26,44 % hlasů znamenal pro ČSSD navýšení mandátu o 45 křesel, což lze i přes porážku ve volbách hodnotit jako úspěch.

Po těchto volbách byl na dlouhou dobu nastolen takový systém politických stran, kde o hlavní politickou moc soupeřily dvě dominantní strany (ODS a ČSSD), které získávaly většinu hlasů. Nelze však systém označovat jako bipartismus, jelikož strany byly k získání většiny v parlamentu nuceny tvořit koalice s menšinovými stranami, které, i přes malé zisky mandátů, byly nositelkami tzv. koaličního potenciálu (u antisystémových stran, a tedy KSČM se jedná o potenciál vyděračský).

Obě následující volby do poslanecké sněmovny, které se konaly roku 1998 a 2002, se podařilo sociálním demokratům vyhrát. Během vládnoucího období ČSSD se Česká republika dokázala politicky posunout směrem na Západ – zaprvé díky vstupu České republiky do Severoatlantické aliance (1999) a zadruhé díky vstupu ČR do Evropské unie (2003). V Evropské Unii se ČSSD následně připojila k frakci Evropských socialistů, v níž sociální demokraté mohli navázat hlubší spolupráci s levicovými stranami napříč Evropou.

Jak uvádí Koubek (2007, s. 99), volby do poslanecké sněmovny roku 2006 přinesly ČSSD těsnou porážku rozdílem pouhých 3 % všech hlasů. ČSSD se bohužel nepodařilo oslovit voliče ve velkých městech. S výjimkou Ostravy prohrála ve všech krajských městech po celé republice. ČSSD dokázala úspěšně mobilizovat voliče na periferii, což byli většinou menší krajská města, ale centrum ovládla ODS.

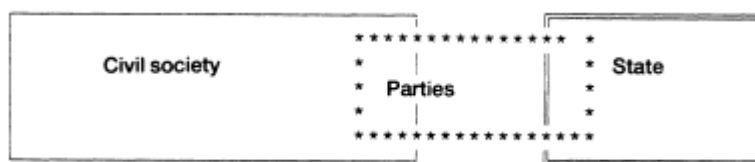
Toto období považuji za klíčové, pokud jde teoretickou část mé práce. Objevují se v něm první momenty, kdy se strana začíná postupně proměňovat ze strany masové na stranu kartelovou. V této postupné transformaci strany klasického typu na stranu

kartelovou spatřují jeden ze zdrojů problémů, které povedou ČSSD do krize a prohlubujícímu se propadu volebních preferencí v dalších letech.

Pro správné pochopení celé problematiky bude důležité si nejdříve teoreticky ujasnit typologii politických stran a definovat stranu masovou a kartelovou. Typologií politických stran se zabývá mnoho autorů a tyto charakteristiky se kvůli dynamice moderních demokracií stále vyvíjejí (Klíma, 1996, s. 4.).

Pojmy kartelová a masová strana podrobně zkoumá typologie R. Katze a P. Maira (1995), kteří ve svém bádání navazují na Duvergerovu kádrovou a masovou stranu a tzv. catch-all stranu Otty Kirchheimera. ČSSD v její historické proměně charakterizuje posun od strany masové ke straně kartelového typu.

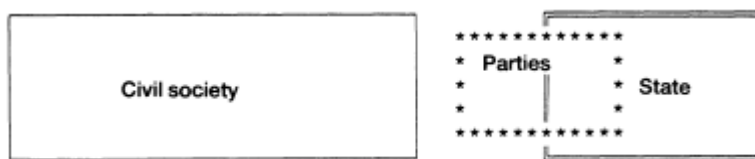
Obrázek 1 – Pozice masové strany mezi státem a občanskou společností

Zdroj: (Katz & Mair, 1995)

Jeden z hlavních rysů masové strany je vysoký počet členů uvnitř strany, kteří plnili úkoly ve formě „organizování volebních kampaní, získávání voličů a obecně prezentaci přítomnosti strany prostřednictvím různých shromáždění, demonstrací, manifestací“ (Strmiska et al., 2005, s. 15). Katz a Mair (1995) masovou stranu chápou jako stranu, která se snaží hrát roli prostředníka mezi státem a občanskou společností. Financování v masové strany stojí opět na samotných členech, kteří podporují stranu většinou ve formě členských příspěvků, což opět potvrzuje úzkou vazbu na občanskou společnost, která je pro masovou stranu zásadní. Mimo jiné se masové strany vyznačují vysokou mírou disciplíny a organizace spolu s důrazem na jasně ideologicky vymezený program. Takto se sociální demokraté profilovali v historii a na principech masové strany stály základy vzniku ČSSD.

Obrázek 2 – Pozice kartelové strany mezi státem a občanskou společností

Zdroj: (Katz & Mair, 1995)

Podle Katze a Maira (1995, s. 13) stojí fungování kartelové strany na výrazně rozdílných principech. V porovnání s masovou stranou, jejíž základní stavební kámen je občanská společnost, kartelové strany od této myšlenky opouštějí. Základním kamenem, který v kartelové straně občanskou společnost nahrazuje, je v tomto případě stát. Kartelová strana je na státu úzce závislá a dokáže si skrze něj opatřit vše potřebné, aby dokázaly přežít. Autoři knihy *Mezi masovou a kartelovou stranou* zmiňují výklad Katze a Maira, že s příchodem kartelových stran se také mění soutěživost v systému, která klesá a pro strany už není primární zisk co nejvíce hlasů, ale zajištění si stabilní pozice na politickém poli a snahy o zabránění vstupu nových politických subjektů jako potenciální konkurence (Polášek et al, 2012, s. 17). To je něco, v čem šel další vývoj české politické scény jiným směrem než tím, který by nahrával takové kartelizaci ČSSD, podíváme-li se na zvyšující se počet nových stran, které se začaly objevovat po volbách roku 2010. Dále je podle Poláška et al. (2012, s. 19) možné v oblasti organizační pozorovat pokles významu členstva na úkor jednotlivých členů, což vede k nespokojenosti ze strany regionální politiky. Jako řešení tohoto konfliktu často bývá vzájemná dohoda o autonomii jednotlivých úrovní fungující na principu stratarchie (Bolleyer, 2012). Fungování na principu stratarchie se však může velmi rychle změnit v systém, kde ve skutečnosti moc nevychází z centrálního vedení, ale vlivní představitelé stranu ovládají na krajské úrovni (Dostál, 2013).

Přechod ke kartelové straně je podle Poláška et al. (2012) spojován s modernizací ČSSD, která začala na konci roku 2006. Modernizací strana podle autorů přijímá stále více a více prvků, které jsou typické pro kartelové strany a transformuje se tak ze strany masové. Zásadní kroky, které ČSSD v procesu modernizace provádí a řadí ji jednoznačně typologicky mezi kartelové strany jsou změny v oblasti voleb, kdy financování volební kampaně je závislé na státu (členské příspěvky ztrácejí hodnotu). Volební kampaně jsou profesionalizované a rozhodování chodu strany vychází spíše z centrální úrovně, což vede k většímu důrazu na personalizaci a politický marketing předních představitelů strany

(hlavně předsedy strany). Byl to hlavně dřívější předseda strany Jiří Paroubek, který proces modernizace důrazně podporoval a snažil se zavést prvky politického marketingu spolu se změnou organizace strany. Paroubek (2014) v rozhovoru pro *Deník referendum* uvádí, že projekt modernizace strany byl nevyhnutelný krok, který strana musela podstoupit, aby mohla v budoucnu volby stabilně vyhrávat. Bylo zavedeno několik specializovaných týmů (tým pro propagaci značky, pro inovaci programu, pro Prahu a další), které měly proces modernizace uskutečnit. Na počátku se proces modernizace zdál být nad očekávání úspěšný, což potvrzuje jednoznačné vítězství ČSSD v senátních volbách 2008. Proces modernizace se však zpomalil a jeho hlavní myšlenky nebyly naplněny nebo byly realizovány jen velmi pomalu, což dává Jiří Paroubek za vinu novému vedení, které nastoupilo po jeho odchodu z ČSSD.

Stejně tak se ve straně objevuje prvek, typický pro kartelové strany, a to snižování počtu členstva. Jak uvádí Martin Polášek, tyto znaky se začínají objevovat u ČSSD v letech 2006 až 2010 a ČSSD je tak možné označit za stranu kartelovou.

Modernizace spolu s kartelizací však nepřinesl očekávané volební výsledky v pozdějších volbách, kdy ČSSD sice volby roku 2010 a 2013 dvakrát za sebou vyhrává, ne však výsledkem, jaký by strana očekávala. Naopak se v tomto období sociální demokracie dostává do hluboké krize a modernizace se tak stává, byť dobře myšlený a na začátku relativně úspěšný projekt, pro ČSSD spíše přítěží.

Vyjdu-li z předpokladu, že snižování počtu členstva je jedním z významných průvodních jevů kartelizace strany, mohla právě tato skutečnost ve svém důsledku vést k oslabení schopnosti strany implementovat program Modernizace ČSSD. K takovému závěru se kloní také autoři publikace *Mezi masovou a kartelovou stranou* (Polášek et al, 2012, s. 165), když potvrzují, že členská základna ČSSD byla po celé první desetiletí (1998-2010) příliš slabá, než aby mohla plnit většinu základních funkcí, které se, na rozdíl od kartelových stran, od členstva v masových politických stranách přirozeně z podstaty očekávaly. Scházeli lidé, významné tváře, v centrálním vedení, ale i základním členstvu, kteří by dobré myšlenky mohly uvést do praxe a oslovovat své budoucí voliče.

3. Závěry a shrnutí teoretické části

V první části teoretické kapitoly se věnuji tématu upadající volební podpory sociálně demokratických levicových stran napříč Evropou. Celkovější pohled na problematiku úpadku evropských sociálně demokratických stran (tzv. pasokifikace) umožňuje zachytit konkrétní problémy, se kterými se tyto strany v posledních 10–15 letech potýkají. Faktorů, které přispěly ke krizi a které se objevují u států v Evropě je mnoho, zmiňuji jen některé z nich. Z části mají ryze individuální charakter (skandály, dopad Euro krize apod.), ale některé problémy se shodují a opakují napříč více evropskými sociálními demokraciemi.

Jako jeden z hlavních problémů sociálních demokracií spatřuji ve zvoleném způsobu reflexe a reagování na nová politická témata a výzvy. Největší z nich byla finanční krize v roce 2008. Všechny politické subjekty se musely adaptovat na měnící se politické podmínky, řešit nové problémy, reagovat na nová témata ve společnosti a nově je promýšlet, což v sociálně demokratických stranách vedlo k různým organizačním změnám. V tomto ohledu se také ukazuje, že středo-pravicové strany dokázaly obecně lépe reflektovat společenské krize než strany sociálně demokratické, což nejlépe ilustrují příklady Německa, Francie a Španělska (Manwaring & Kennedy, 2018, s. 147).

Důležitým se také jeví problém vzniku zcela nových politických stran, které se objevují téměř po celém Evropském kontinentu. Tento jev kromě jiného souvisí s odcizením tradičních levicových stran svým voličům, který popisují na příkladu Labour Party ve Velké Británii, kde se progresivní křídlo odcizilo svými názory od svých tradičních voličů (podobně se tento problém objevuje u ČSSD ve spojení s její proměnou na stranu kartelového typu). Problém nového členění politické scény se (vyjma labouristů) týká všech dalších sledovaných levicových sociálně demokratických nebo socialistických stran. Španělská tradiční levice musela svádět boj s nově vzniklou politickou stranou Podemos. Německé SPD do klasického politického soupeření s CDU/CSU vstoupila levicová Die Linke. Ovšem největší ztrátu na úkor nového politického subjektu zaznamenala francouzská PS, kterou ve volbách nahradila a politicky vytlačila Macronova LREM. Podobně můžeme popsat i českém prostředí, kde se na politické scéně objevilo nové politické hnutí ANO 2011, které je francouzské LREM v některých rysech podobné. Právě nově vzniklé strany a spolu s nimi

fragmentace stranických systémů budu na příkladu ČSSD a českého stranického systému zkoumat v druhé praktické části této práce.

Dalším problémem, na který v souvislosti se socialistickými a sociálně demokratickým evropskými stranami narazíme se týká pozice lídra. Jak zástupci stran v Německu (Frank-Walter Steinmeier nebo Peer Steinbrück) a ve Velké Británii (Gordon Brown, Ed Miliband a Jeremy Corbyn), tak prezident Hollande ve Francii nebyli schopni dostatečně zaujmout veřejnost a získat svým stranám potřebné sympatie, které by mohly výrazněji zlepšit volební výsledky. Silná pozice lídra hraje nepochybně velkou roli a sociální demokracie v této oblasti selhávaly.

V druhé části teoretické kapitoly stručně shrnuji historický vývoj ČSSD, abych na tomto historickém pozadí mohl zachytit vývoje a proměny ve fungování ČSSD v posledních dvou desetiletích. Z hlediska pojetí typologie stran, je možné konstatovat, že se ČSSD dynamicky proměnila z masové strany v kartelovou stranu, která představuje zatím poslední článek vývoje moderních politických stran v západních zemích. Zamýšlím se nad tím, jak mohlo být naplnění typologických znaků kartelové strany (proměna v tento typ strany) pro sociální demokracii spouštěčem i průvodním jevem jejího úpadku ve volební úspěšnosti v parlamentních volbách. Předpokládám, že to sehrálo důležitou roli v trendu poklesu úspěšnosti strany, který započal v roce 2006 a kritického vyvrcholení dosáhl v posledních volbách v minulém roce 2021.

Negativních vlivů, který tento proces způsobil bylo samozřejmě více. První je prohlubující se odcizení strany a voličů. Pobouření, zklamání, zmatení voliči ČSSD postupně ztratili důvěru v tradiční sociální demokracii, která přestávala skutečně hájit své původní ideje a tápala v hledání alternativních volebních témat. Dalším pro ČSSD nepříznivým vlivem byl vstup dalších stran a hnutí na politickou scénu, což oslabilo výhody, které mohly do té doby plynout z kartelizace strany. Právě na chování voličů a efekt nově vzniklých stran se pokusím zaměřit detailněji v praktické části.

4. Metodologie a hlavní výzkumné otázky

První výzkumná otázka, na kterou se v této praktické části své práce pokusím odpovědět, je spojena s celosvětovou finanční krizí. Mojí snahou bude potvrdit nebo odmítnout předpoklad, že ekonomická krize z roku 2008 a pro voliče nehmatatelné výsledky jejího řešení může být jednou z hlavních příčinou propadu sociálně demokratických a u nás ČSSD. Nejdříve budu analyzovat výsledky voleb tradičních evropských levicových stran v období před krizí a po krizi. Následně se pomocí komparativní metody pokusím zjistit, zda ČSSD úpadkový trend také následuje. Do srovnání přidávám další evropské politické strany, tradiční levicové strany Švédska (jako zástupce severní Evropy), Maďarska (jako zástupce východní Evropy) a Itálie. Jsem si vědom potenciálního problému malého počtu zkoumaných dat, přesto se domnívám, že výsledky mohou naznačit určité hlavní trendy a poskytnout informace, která umožní reflektovat realitu úpadku sociálních demokracií, specificky pak ČSSD. Cílem výzkumné části práce je zachytit pokles volebních hlasů vybraných tradičních levicových stran v Evropě. Pro výzkumnou část jsem zvolil metodu synchronní komparace. Metoda komparace se řídí základními pravidly, které spočívají v tom, že definuje objekt komparace, má určený cíl komparace a stanovené kritérium pro vlastní analýzu zvolených objektů s vymezením vztahu komparace k časové ose (Cabada & Kubát, 2007, s. 79). Zaměřím se na porovnání proměny volební úspěšnosti jednotlivých sociálně demokratických parlamentních stran, v časově vymezeném období 2010-2021, kritériem pro komparaci je proměnná – ekonomické krize v roce 2008. Výchozí teze je, že ekonomická krize by mohla být jednou z katalyzačních událostí, která umocňuje dlouhodobý trend úpadkům sociálně demokratických stran v Evropě i u nás. Pomocí grafů, budu ilustrovat volební úspěšnost stran před krizí (2005-2008), během krize (2008-2014) a po krizi (2014-2021).

Druhá výzkumná otázka bude vycházet z teorie kartelové strany a negativních vlivů s ní spojených. Zaměřím se přitom na vznik nových politických stran a odcizení se původních tradičních (levicových) stran svým voličům. Tyto jevy se pokusím v praktické části detailně zachytit v analýze pohybu elektorátu ve vybraných volbách pomocí sociologických dat. Konkrétně budu tento pohyb zkoumat na datech vycházejících z průzkumů kohovolit.eu, kteří ve svých výzkumech používají tzv. ekologickou inferenci.

Ekologická inferenze je sociologická metoda, která je postavena na tzv. Bayesovské statistice. Jedná se o statistickou metodu, „která určuje nejpravděpodobnější strukturu voličských přesunů na základě rozptylu počtu hlasů pro jednotlivé strany či kandidáty ve

velkém množství geografických jednotek, např. v obcích nebo volebních okrscích“
(Gregor, 2015).

5. Volební výsledky ČSSD v porovnání s ostatními sociálně demokratickými stranami v Evropě

5.1. Volební výsledky Partido Socialista Obrero Espanol

Pro zachování přehlednosti v hodnocení zde vynechávám předčasné volby roku 2016 a roku 2019, tyto volby přinesly minimální rozdíl pro PSOE.

Případ Španělské PSOE je v grafu (viz obr. 1) vyznačen celkem pěti volebními obdobími. Dominance strany PSOE před rokem 2008 a tedy před propuknutím finanční krize je znatelná. Výsledek nad 40 % dokazuje výraznou dominanci strany, kterou si sociální demokraté ve volbách roku 2004 zajistili. Dominanci se straně podařilo nejen udržet, ale dokonce si výsledkově ještě o 1,3 % dokázali v krizový rok polepšit. První a hned velmi citelná ztráta přichází ve volbách roku 2011. Strana sociálních demokratů volby po několikaleté dominanci prohrává, navíc s dvojcifernou ztrátou oproti volbám minulým. Konkrétně rozdíl 15,1 % znamenal ztrátu 59 mandátů a startuje tak volební krizi tradiční levicové strany ve Španělsku. Po prvním volebním neúspěchu namísto nenásleduje jakékoliv forma stabilizace, strana naopak dále ztrácí. Další ztráta už nebyla tak dramaticky propastná, faktem však zůstává, že strana během dvou volebních období ztratila necelých 22 % hlasů. Poslední Španělské volby do parlamentu roku 2019 jsou z pohledu PSOE pozitivní. Ve volbách propadá pravicová Peoples Party and hlavně také levicově populistická Podemos, což se okamžitě kladně projevuje ve výsledcích pro sociální demokraty, kteří po dvou volebních obdobích propadu navyšují hlasy o 6,6 % a volby dokonce vyhrávají. Přesto z pohledu delšího časového období jsou španělští sociální demokraté stále v klesajícím trendu, byť mají díky posledním volbách dobře

nakročeno trend změnit. Následující parlamentní volby ve Španělsku rozhodnou, zda PSOE na poslední volební úspěch naváže a trend zvrátí nebo minimálně aspoň vyrovná.

Obrázek 1 - Výsledky PSOE (2008, 2011, 2015, 2019)

Zdroj: Vlastní graf a výpočty skrze data čerpané z electionguide.org

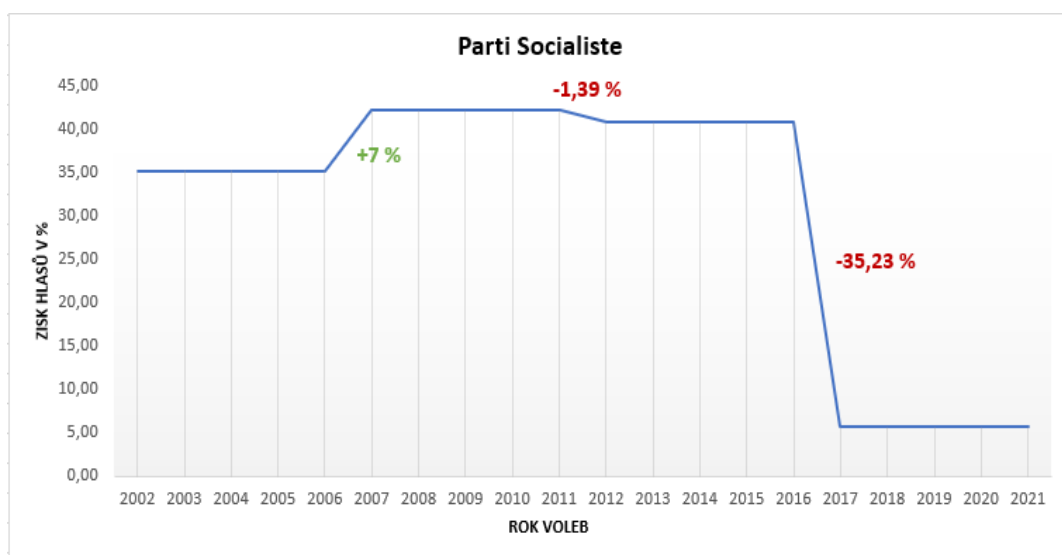
5.2. Volební výsledky Parti Socialiste

Franzouská Parti Socialiste (PS) v době před finanční krizí vykazuje podobný vývoj, jakého jsme si mohli všimnout ve Španělsku.

Společnými znaky (viz obr. 2) jsou dominantní postavení stran z pohledu volebních výsledků, kdy u francouzských socialistů je po volbách roku 2022 hodnota nad 35 %. Stejně tak se PS podařilo navýšit zisk preferencí ve volbách roku 2006 dva roky před finanční krizí o 7 %. Zásadní momenty pro tradiční levici ve Francii však přicházejí až ve volbách do parlamentu roku 2012 a 2017. Z grafu je sice vidět minimální procentuální pokles na 40,91 %, což stranu činí nadále dominantní politickou silou. Důležitý je ovšem fakt, že socialisté z voleb v těsném souboji jak v prvním, tak v druhém kole s pravicovou Union for a Popular Movement vycházejí jako vítězná strana s navýšením mandátu o 73 křesel. Mohlo by se zdát, že sociální demokraté, na rozdíl od svých zahraničních sousedů, dokázali úspěšně zareagovat na negativní důsledky spojené s finanční krizí a úpadkový trend, který se z grafů začíná viditelně rýsovat, nenásledovat. Přicházejí však volby roku 2017 a absolutní fiasko a tvrdá rána pro stranu Parti Socialiste. Tragický výsledek 5,68

% ve druhé kole znamenal zhoršení oproti minulým volbám o 35,23 %, což v přepočtu na mandáty byla ztráta celých 228 křesel. Kvůli posledním francouzským volbám do národního shromáždění se i strana PS dostává do úpadkového trendu, a to velmi hlubokého.

Obrázek 2- Výsledky PS (2002,2007,2012,2017)

Zdroj: Vlastní graf a výpočty skrze data čerpané z electionguide.org

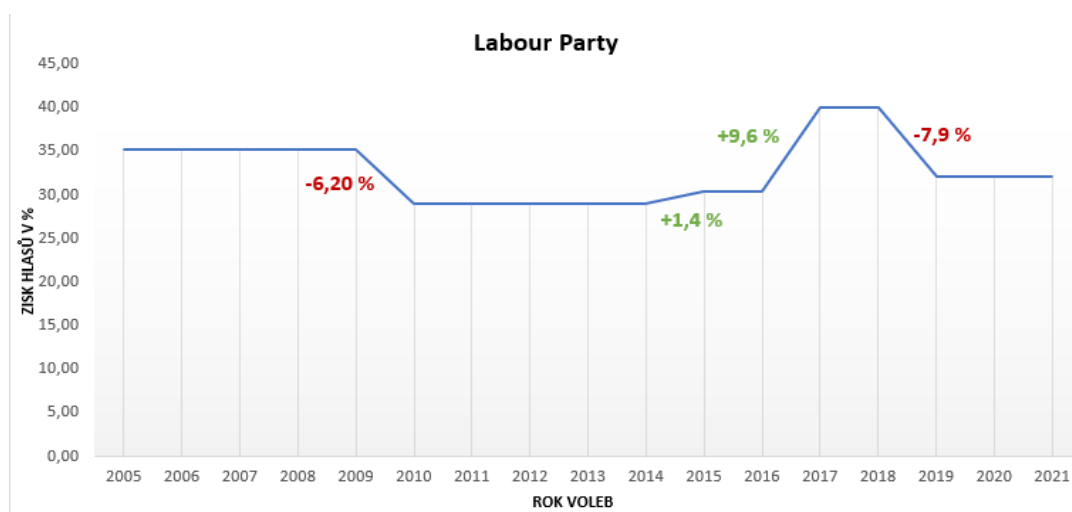
5.3. Volební výsledky Labour Party

Labouristé ve Velké Británii si na první pohled „nevedou zle“. Grafické znázornění a výsledky voleb v případě Velké Británie je však nutné číst odlišně než v grafech předchozích.

Jelikož tento stranický systém vychází z historicky silně zakořeněného bipartismu, nevyskytují se zde takové výsledkové výkyvy, jako v jiných stranických systémech a je kladen maximální důraz na vítěze voleb, který většinou automaticky přebírá veškerou moc a snaží se vytvořit koalici. I přesto Labouristická strana zaznamenává po roce 2008 (viz obr. 3) na britské poměry citelnou ztrátu 6,20 %. Přepočteme-li toto číslo na mandáty, dostaneme úbytek 98 křesel, což je v novém tisíciletí dosud největší ztráta. Z těchto voleb labouristé po třech letech vycházejí jako poražení na úkor konzervativců. Porážka přichází i v dalších volbách 2015, při které labouristé procentuálně navyšují o 1,4 % hlasů, na mandáty však ztrácí 26 křesel. Znatelnější nárůst volebních preferencí přichází ve volbách roku 2017 při kterých se labouristé dostávají na 40% hranici hlasů a získání

30 křesel navíc. Pro Labour Party ani takto vysoký procentuální počet hlasů k výhře nestačí a těsným výsledkem podruhé volby prohrávají. Labouristé ve Velké Británii prohrávají volby i do třetice, tentokrát i se ztrátou necelých 8 %. Pokud se na Labour Party podíváme optikou trendu získaných procent hlasů, dalo by se říci, že se strana drží v minimálním poklesu. Důležité je však zmínit, že v průměru na získané mandáty jsou labouristé za poslední čtyři volební období v záporných číslech. Krizi strany potvrzují tři prohry s konzervativci v řadě.

Obrázek 3- Výsledky LP (2005, 2010, 2015, 2017, 2019)

Zdroj: Vlastní graf a výpočty skrze data čerpané z electionguide.org

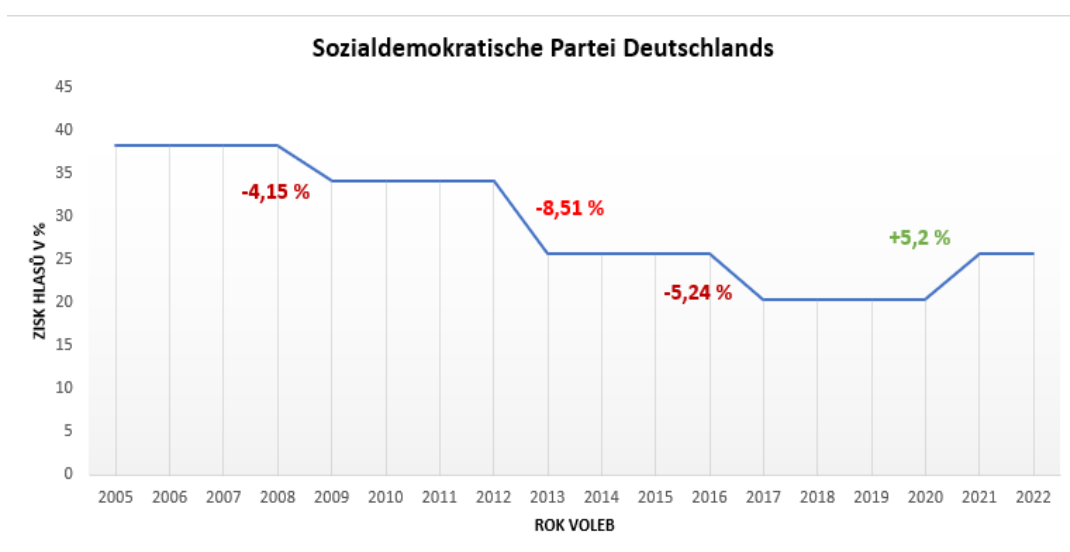
5.4. Volební výsledky Sozialdemokratische Partei Deutschlands

Výsledky německých sociálních demokratů z grafu na první pohled působí, v porovnání se stranami předchozími, relativně stabilněji a ztráty nesahají do dvojciferných čísel.

Situace SPD se dle grafu (viz obr. 4) před globální krizí výrazněji neliší od ostatních stran. Je to stabilní zisk vysokého procenta hlasů nad 30 % spolu s titulem dominantní strany. Zisk 38,4 % hlasů v parlamentních volbách 2005, i přes těsnou porážku, tuto dominanci potvrzuje. Nejkritičtější moment pro SPD v posledních letech přichází na začátku globální krize ve volbách 2009 a 2013. V roce 2009 přichází ztráta 4,15 % a hned v následujících volbách 2013 další mnohem citelnější ztráta necelých 9 %. Navíc z pohledu celkových výsledků se jedná o třetí porážku v řadě s CDU/CSU. A vyhrát volby se sociálním demokratům nepodařilo ani na čtvrtý pokus roku 2017, kdy SPD skončila

opět na druhém místě se ztrátou 5,2 %. Podobně jako v případě Španělska, přichází výrazné zlepšení v posledních parlamentních volbách v podobně dlouho očekávaného vítězství a navýšením zisku hlasů o 5,2 %. Z dlouhodobého hlediska i německá SPD následuje úpadkový trend, ovšem křivka nevykazuje tak hluboký propad jako v případech Francouzské PSOE (nebo naší ČSSD). Velkým pozitivem pro SPD je právě výhra ve volbách roku 2021.

Obrázek 4- Výsledky SPD (2005, 2009, 2013,

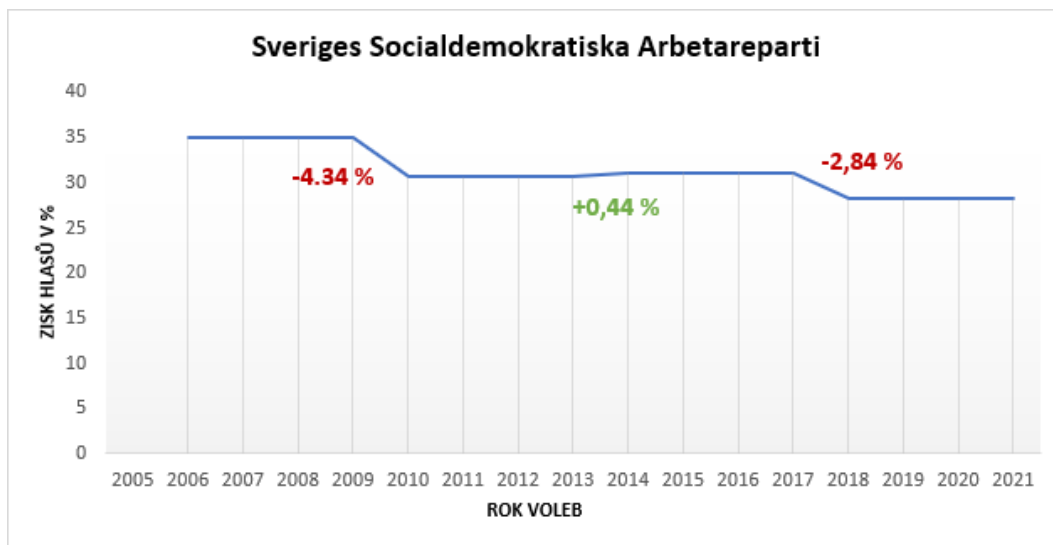
Zdroj: Vlastní graf a výpočty skrze data čerpané z electionguide.org

5.5. Volební výsledky Sveriges Socialdemokratiska Arbetareparti

V případě sociálních demokratů ve Švédsku je z grafu patrná výrazná dominance strany jak v době před finanční krizí, tak po ní. Důležité je zmínit fakt, že sociální demokraté si dlouhé roky ve Švédsku drží opravdu dominantní pozici, jelikož volby prakticky nevyhrává žádná jiná strana.

I přesto, že se během posledních několika let strana drží z pohledu procent hlasů na historických minimech, dokázala strana vyhrát i všechny volby konané po finanční krizi. Z pohledu velmi silné podpory voličů by se dalo tvrdit, že sociálních demokratů ve Švédsku se finanční krize výrazně nedotkla. Tomuto závěru by se však dalo oponovat výsledky prvních voleb po globální krizi v roce 2009, kdy sociální demokraté volby sice vyhráli, ale historicky nejtěsnějším rozdílem a od volební prohry je dělilo pouhých 0,6 % hlasů (viz obr. 5).

Obrázek 5- Výsledky SSA (2006, 2010, 2014, 2018)

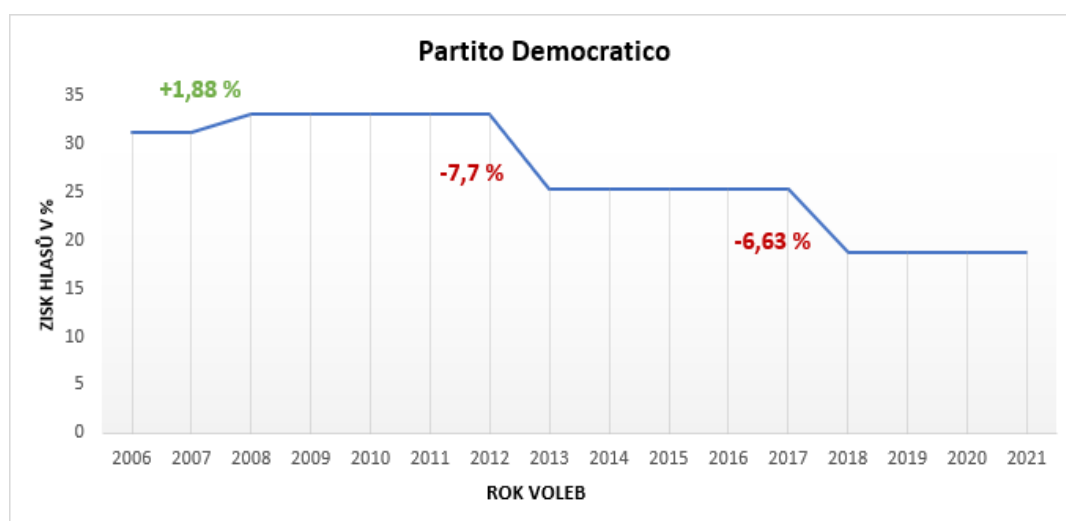
Zdroj: Vlastní skrze data čerpané z electionguide.org

5.6. Volební výsledky Partito Democratico

Italská Partito Democratico spadá mezi sociálně demokratické strany, které si před finanční krizí držely výraznou dominanci.

Jako ve většině ostatních případů tato dominace po roce 2008 výrazně klesala (viz obr. 6). Sociální demokraté v Itálii po krizi ztratili něco přes 14 % hlasů. V případě Itálie je však nutné zmínit, že odliv voličů zaznamenává také Berlusconiho pravice. Klesající trend se sociálním demokratům nedařilo zvrátit ani v posledních konaných volbách roku 2018, kdy se sociální demokracie propadla na historické minimum 18,8 % získaných hlasů. Partito Democratico je tak další sociálně demokratickou stranou, kterou pravděpodobně dostihla neschopnost uspokojivě reagovat na dopady finanční krize a strana nedokázala dostatečně na klesající trend preferencí svých voličů zareagovat. Stejně tak čelí tradiční Italské strany hrozbě v podobě nových stran, které se dostávají do parlamentu.

Obrázek 6- Výsledky PD (2006, 2008, 2013, 2018)

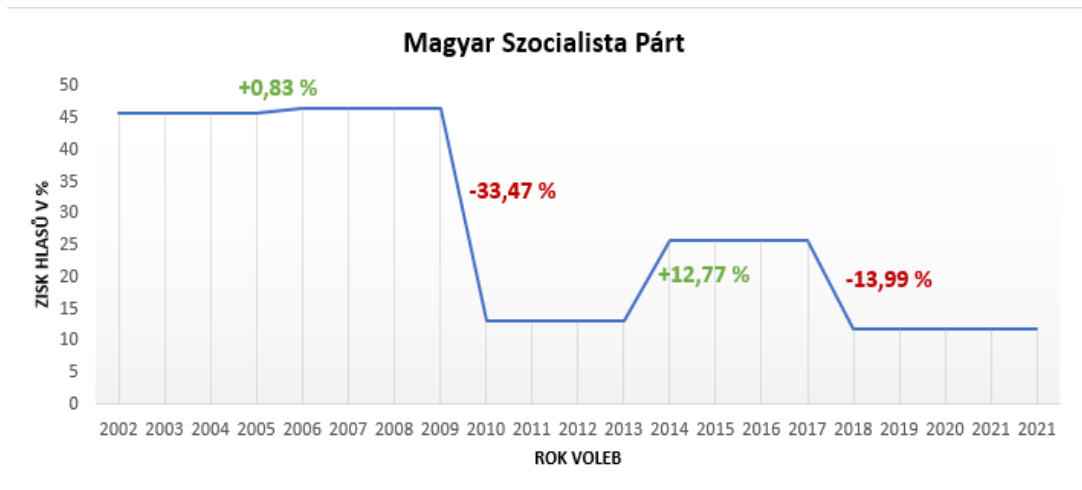
Zdroj: Vlastní skrze data čerpané z *electionguide.org*

5.7. Volební výsledky Magyar Szocialista Párt

Sociální demokracie v Maďarsku své dominantní postavení také začala ztrácet bezprostředně po vypuknutí globální krize.

Ze všech výše zkoumaných stran dle grafu (viz obr. 7) navíc v prvních volbách po krizi procentuálně propadla nejvýrazněji, a to ztrátou necelých 24 % hlasů. Vedle alarmujícího výsledku sociálních demokratů ve volbách roku 2010 nastal další kritický moment, kterým byl dobrý výsledek dřívějšího rivala sociálních demokratů – strany Fidesz. Ta v těchto volbách získala ústavní většinu a de facto tím získala bezkonkurenční dominanci na další volební období. Na zlepšení volebního výsledku z roku 2014 (díky vytvoření volební koalice) sociální demokraté nebyli schopni navázat a v posledních volbách ztratili necelých 14 %. Maďarská sociální demokracie se nachází v úpadkovém trendu, který v tomto případě odstartoval bezprostředně po propuknutí finanční krize roku 2008.

Obrázek 7- Výsledky MSP (2002, 2006, 2010, 2014, 2018)

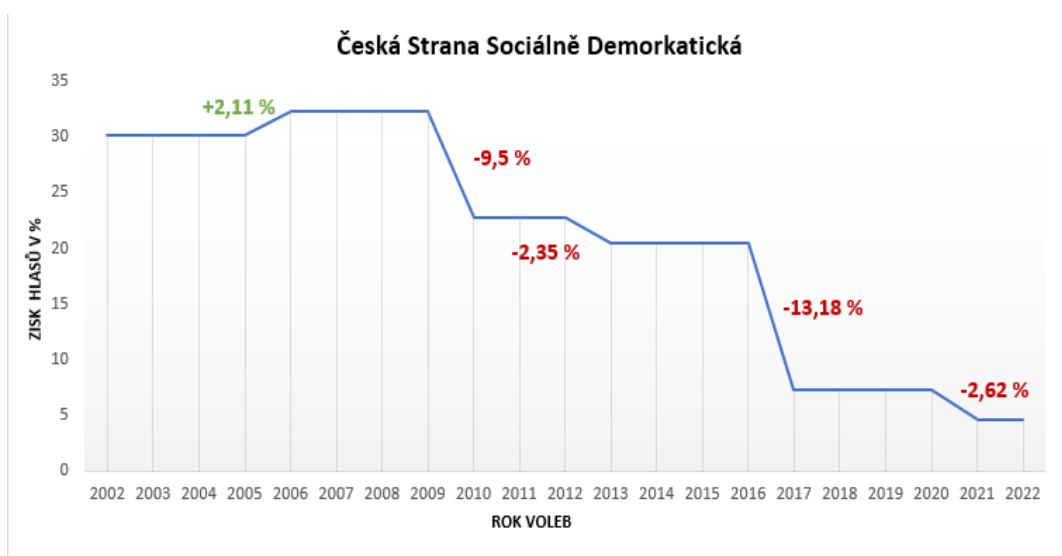
Zdroj: Vlastní skrze data čerpané z electionguide.org

5.8. Výsledná data komparace a jejich interpretace

Z grafu (viz obr. 8) je patrné, že socialistické a sociálně demokratické strany patřily mezi dominantní politické subjekty ve všech zkoumaných evropských zemích s procentuálním ziskem nad 30 %. Toto platilo i pro ČSSD, která před krizí patřila mezi nejsilnější strany českého stranického systému.

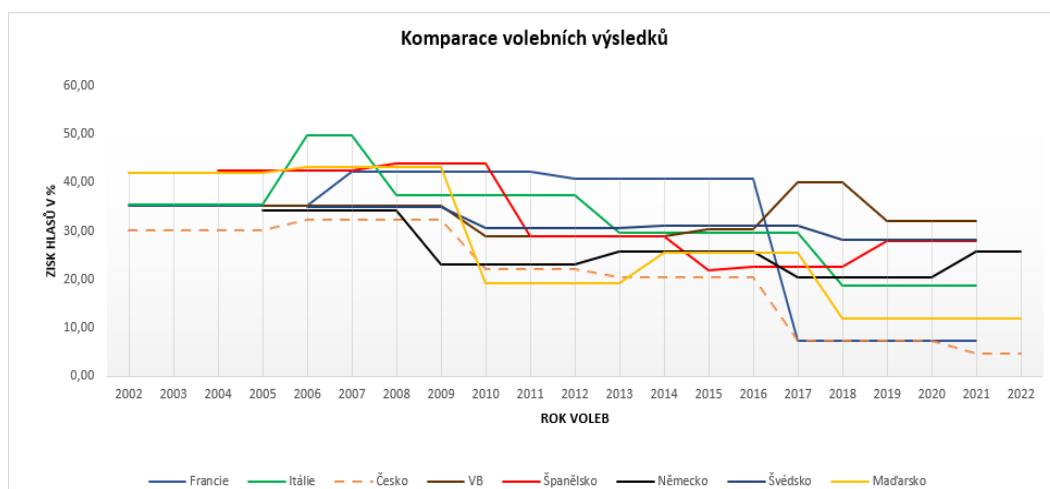
Porovnání volebních výsledků všech zkoumaných zemí (viz obr. 9) ukazuje globální pokles volebních výsledků těchto stran v období finanční krize, která začala roku 2008. Během tohoto období tyto strany postupně začaly ztrácet své dominantní postavení. ČSSD tento úpadkový trend následovala ztrátou téměř 10 % hlasů ve volbách 2010 a kontinuálně navazovala ztrátami i ve volbách dalších. Komparace dále ukazuje, že finanční krize roku 2008 se výrazně negativně odrazila na volebních výsledcích. Z komparace také můžeme vyvozovat skutečnost, že ČSSD nejenomže následovala obecný úpadkový trend evropských socialistů a sociálních demokratů, ale v porovnání s ostatními stranami zaznamenala jedny z nejhorších výsledků. Tento jev podtrhují volby roku 2021, kdy se ČSSD jako jediná zkoumaná strana do parlamentu vůbec nedostala a prakticky tak zmizela z politické scény. Můžeme vyvozovat, že světová finanční krize byla, když ne přímou příčinnou, tak spouštěcím faktorem krizí sociálních demokracií v Evropě, včetně ČSSD. Nutno dodat, že navzdory tomuto závěru existují sociálně demokratické strany, které dokázaly krizi úspěšně reflektovat a úpadkový trend zvrátit. Mezi tyto strany se řadí, jak potvrzuje pohled na samotné grafy, německá SPD, švédská SSA nebo španělská PSOE.

Obrázek 8- Výsledky ČSSD (2002, 2006, 2010, 2013, 2017)

Zdroj: Vlastní skrze data čerpané z *electionguide.org*

Obrázek 9- Komparace volebních výsledků

Zdroj: Vlastní data

6. ČSSD v období před volební krizí roku 2017

V teoretické části jsem se zabýval kartelizací ČSSD, která byla započata tzv. modernizací strany roku 2006. Kartelizace znamenala negativní dopad na úspěšnost strany v politickém soupeření. Jedním z cílů kartelové strany je upevnit své mocenské postavení na politickém poli a nepouštět do soutěže jiné subjekty. V tomto směru se nově vznikající staly jednou z hlavních překážek tohoto mocenského tíhnutí ČSSD, a proto je volím za předmět zkoumání této části. Ve fenoménu vzniku nových politických subjektů spatřuji jednu z hlavních příčin volebního neúspěchu ČSSD (na tento faktor poukazují již v teoretické části). Druhým předmětem zkoumání, který jsem zvolil, budou samotní voliči, kteří kartelizaci strany přijali negativně a začali se poohlížet po jiných alternativách. Politolog Lukáš Jelínek v rozhovoru pro časopis Respekt přímo říká: „voliči mají pocit, že to, co jim dříve nabízela levice, jim dnes dokáže nabídnout leckdo jiný“ (Trojan, 2020).

6.1. Parlamentní volby roku 2010¹

První zkouška pro ČSSD ověřit funkčnost stranické modernizace přišla v roce 2010. Parlamentní volby sociální demokraté v čele s Jiřím Paroubkem vyhráli, avšak s citelnou ztrátou necelých 10 % hlasů oproti volbám minulým. Stejně tak druhá ODS ztratila výrazný počet hlasů oproti minulým volbám okolo 15 %.

Specifikem těchto voleb byl fenomén nových politických stran. Překročit minimální volební hranici 5 % a zajištění si tak místa v poslanecké sněmovně se podařilo hned dvěma zcela novým stranám. První novou stranou v parlamentu si se ziskem téměř 17 % hlasů zajistila strana TOP 09 vedená Karlem Schwarzenbergem.

Druhá nová strana s názvem Věci Veřejné se umístila sice na posledním místě, přesto však dokázala získat 11 % hlasů a tudíž 24 mandátů. Výsledky voleb dokazují, že nespokojených voličů hledajících alternativu v jiných stranách je mnoho, jelikož celkový výsledek TOP 09 a VV je téměř skoro 30 %.

Bohužel pro tyto volby neexistují dostatečná data o pohybu elektorátu, takže nelze se 100% jistotou potvrdit, zda voliči ČSSD našli alternativu právě v nových stranách. Tyto volby však potvrzují začátek trendu poklesu úspěšnosti ČSSD a její souvislosti se vznikem nových stran (který se objevuje také u sociálních demokracií v zahraničí). Tento

¹ Volební výsledky převzaty z Český statistický úřad (2010).

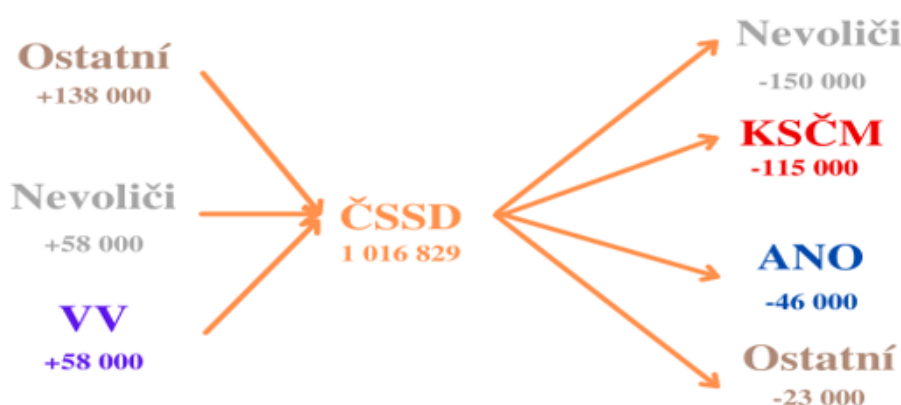
fenomén sehraje klíčovou roli v prohlubující se krizi ČSSD, jak bude zřejmé z dat následujících voleb.

6.2. Parlamentní volby roku 2013²

Další volby do parlamentu České republiky se konaly roku 2013 a pro ČSSD z pohledu zisku hlasů nepřišla výraznější změna, strana ztratila dalších 6 mandátů. Sociální demokraté volby vyhráli a o rok později sestavili vládu s ANO 2011 a KDU-ČSL. Ve vytvoření koalice právě s Andrejem Babišem, lze spatřovat další problém, který jen dále prohloubil už tak negativní vztahy mezi stranou a jejími voliči, které lze připsat stranické kartelizace. ANO se v těchto volbách profilovalo jako pravicová strana (což dokládají i pohyby pravicových voličů k ANO 2011). ČSSD vytvořením koalice s ANO tak v určitém pohledu šla proti základním myšlenkám, na kterých ČSSD a sociální demokracie vždy stojí/stála. Koaliční spojení s ideově nesourodým hnutím ANO, řízeném miliardářem Babišem, muselo jen prohloubit pochyby o ideové zakotvenosti ČSSD a posílit přesvědčení sociálně demokratických voličů, že dominujícím motivem je udržet se u moci, ať to stojí, co to stojí. Snaha uchránit demokratické instituce před „nesystémovou“ stanou jednoho muže, pokud vůbec byla ve hře, rozhodně s voliči nerezonovala.

Obdobné selhání zaznamenala ODS, která se v těchto volbách dostala na historické minimum se ziskem pouhých 7,73 % a ztrátou 37 mandátů z minulých voleb.

Obrázek 10- Přesuny voličů ČSSD mezi volbami 2010–2013

Zdroj: Vlastní skrze data čerpané z Kohovolit.eu

² Volební výsledky převzaty z Český statistický úřad (2013).

Stranický systém se začal částečně fragmentovat, počet stran v parlamentu v porovnání s volbami minulými se zvýšil o dvě, což se odrazilo i na volatilitě elektorátu. Co se týče stran zcela nových, objevily se celkem tři. První z nich ANO 2011, které si ve svých premiérových volbách dokázalo zajistit vysokých 19 % a nebylo daleko k tomu, aby celé volby ovládlo. Další novou stranou se stala strana Úsvit – Národní koalice Tomia Okamury se ziskem 6.89 %. A jako třetí staronová strana se ziskem 6.78 % hlasy KDU-ČSL.

Vznik nových stran v těchto volbách ČSSD výrazně neohrozil (z grafů je možné vyčíst, že největší počet voličů straně vzali komunisté nebo dřívější voliči nepřišli k volbám), což ale není ani tak zásluhou samotné ČSSD, jako spíše důsledek toho, že se nové strany programem zaměřili na středové a pravicové voliče a tím absolutně vyřadily ze hry ODS (v grafech je vidět, že voliči se přesunuly právě k nové straně ANO 2011 a TOP 09).

6.3. Parlamentní volby 2017³

Dostáváme se ke klíčovému momentu, k němuž chci upřít pozornost, a to jsou parlamentní volby, které se konaly roku 2017.

ČSSD se před volbami nacházela v situaci, kdy její voliči měli na stranu, z důvodu její kartelizace, velmi slabou vazbu a voličské jádro bylo po „modernizačních“ krocích oslabené. Nelze však tvrdit, že by se sociální demokraté nepokoušeli zpět ke svým voličům přiblížit. Strana se snažila získat si zpět své voliče například prostřednictvím stranických lídrů, kteří ale podle bývalého člena ČSSD J. Kavana ve většině případů nepůsobili autenticky a straně výrazné body nepřinesli (Dohnalová, 2021).

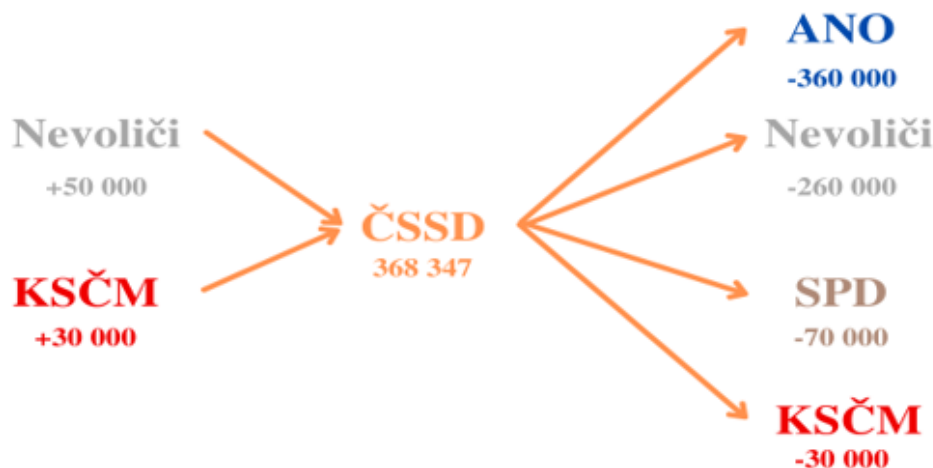
Zároveň se v těchto volbách naplno prohloubil fenomén fragmentace stranického systému, jelikož se do parlamentu dostalo rekordních devět politických stran. ČSSD nepomohl ani fakt, že těsně před volbami se ve straně utvořil tzv. triumvirát (opět jakási snaha vyřešit vnitřní rozpory strany, který trval od dob lánského puče), kdy pozici premiéra před volbami držel Bohuslav Sobotka, pozici statutárního předsedy Milan Chovanec a pozici volebního lídra zastával Lubomír Zaorálek (Tománek a Shabu, 2017). V porovnání se stranami jako je například ANO 2011 nebo SPD měla ČSSD velmi slabou

³ Volební výsledky převzaty z Český statistický úřad (2017).

a nejasnou pozici lídra; hlavní tváře strany (která je pro úspěch jakékoliv politické strany velmi důležitá). Sociální demokraté svým voličům nepředstavila jasného, charismatického lídra, který by dokázal reflektovat potřeby svých voličů, jako tomu bylo v případě například Andreje Babiše, který jasně před volbami vedl žebříček popularity (STEM, 2017).

Výsledek 7.28 % hlasů byl pro ČSSD totálním fiaskem a po vzoru ODS z roku 2013 se strana dostala do existenční krize. Volby drtivým vítězstvím vyhrálo hnutí ANO 2011 za kterým se na druhém místě umístila ODS s mírným zlepšením oproti minulým volbám. Nováčky těchto voleb byli Piráti ze ziskem 10.8 % hlasů, SPD s podobným výsledkem 10.6 % hlasů a STAN, kteří se těsně dostali přes hranici 5 %.

Obrázek 11- Přesuny voličů ČSSD mezi volbami 2013–2017

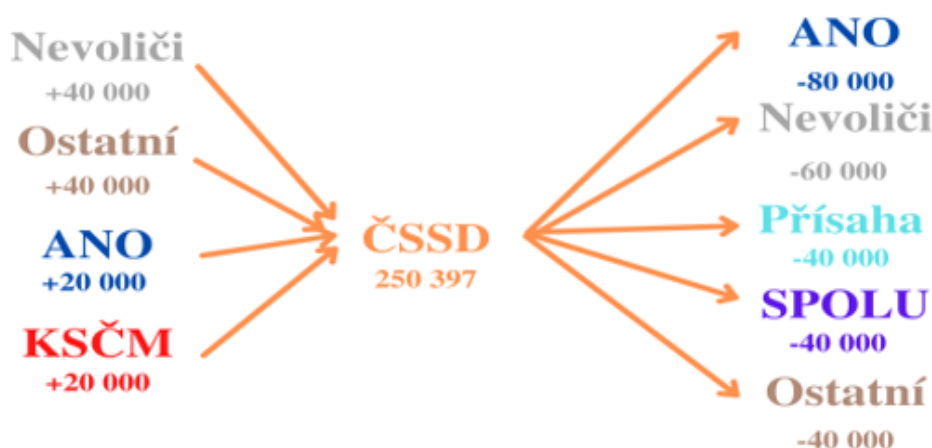
Zdroj: Vlastní skrze data čerpané z Kohovolit.eu

Graf o přesunu voličů potvrzuje neochotu tradičních voličů vůbec k volbám přijít, podle výsledků přesunu voličů jich bylo kolem 260 000. Tato neochota mohla pramenit v dlouhotrvající změně fungování ČSSD, která se svým voličům více a více odcizovala. Další a mnohem výraznější problém bylo, že voliči ČSSD nespokojení s politikou sociálních demokratů, hledali alternativy v jiných stranách a tuto možnost bez váhání využilo hnutí ANO 2011, které přeorientovalo svou politiku právě na bývalé voliče ČSSD a podařilo se sociálním demokratům „ukrást“ kolem 360 000 původních podporovatelů ČSSD. Další strana, která dokázala, byť ne tak úspěšně oslovit nespokojené voliče ČSSD bylo hnutí SPD, ke kterým přešlo zhruba 70 000 bývalých voličů.

6.4. Parlamentní volby 2021⁴

Grafy první praktické části svědčí o tom, že ČSSD patří mezi jedny z nejvíce úpadkových tradičních sociálních demokracií v Evropě a volby 2021 tento trend završily. Namísto „resuscitace“, kterou úspěšně provedla například německá SPD nebo španělská sociální demokracie (viz. závěry první praktické části), ČSSD zažívá další historicky nejhorší volební výsledek se ziskem 4.66 % a blíží se „klinické smrti“. Tento výsledek je neúspěchem v překonání pětiprocentní volební klauzule a sociální demokraté tak poprvé v novodobé historii stojí mimo parlament České republiky. Volby těsným výsledkem 22.44 % získaných hlasů vyhrává aliance SPOLU složená s ODS, TOP 09 a KDU-ČSL. Druhé místo obsadilo hnutí ANO 2011 se ziskem 27.13 % hlasů a za nimi další nově vzniklá aliance Pirátů a Starostů s 15 % a poslední SPD, které si udrželo stejný počet hlasů kolem 10 %.

Obrázek 12- Přesuny voličů ČSSD mezi volbami 2017–2021

Zdroj: Vlastní skrze data čerpané z Kohovolit.eu

Z pohledu pohybu voličů ČSSD je z grafů vidět pokračování přesunu k hnutí ANO 2011 spolu s nechtutí voličů k volbám vůbec přijít. Už z tak oslabené ČSSD z minulých voleb si ostatní strany dále rozebírají zbytek voličů, z nichž výraznější přesun byl k nově vzniklé straně Přísaha a k alianci SPOLU. Graf také ukazuje, že voliči se přesunují napříč celým politickým spektrem a což potvrzuje fakt, že ČSSD ztratila téměř veškerou přízeň svých původních voličů (část voličů se dokonce přesouvá i ke středopravicovému bloku

⁴ Volební výsledky převzaty z Český statistický úřad (2021).

SPOLU, ideologicky na druhou stranu, jelikož dominantní stranou v alianci je ODS). Co se týče fragmentace systému a fenoménu nově vzniklých stran, v těchto volbách se do parlamentu žádná nová strana nedostala, ovšem nelze přehlédnout novou strategii politických stran, a to je vznik aliancí. Volby 2017 ukázaly výraznou dominanci hnutí ANO 2011, na kterou v těchto volbách většina stran reagovala vznikem tzv. volebních koalic. Domnívám se, že stranám, které se v minulých volbách pohybovaly kolem hranice volební klauzule (TOP 09, STAN, KDU-ČSL), tento krok mohl zachránit samotnou existenci. Strany v parlamentu (TOP 09 a KDU-ČSL dokonce slavily díky koalici s ODS vítězství). ČSSD takovýto krok neučinila a vlastně ani z ideologických principů (posledních, které v ČSSD zůstaly) učinit nemohla, jelikož jedna z možností tvorby volební aliance byla s antisystémovou KSČM nebo s populistickou SPD.

6.5. Modernizace strany ČSSD jako neúspěšný projekt

Základní předpokladem teoretické části bylo, že proces modernizace ČSSD zahájený před světovou finanční krizí ji typologicky začal více a více posouvat směrem ke kartelové straně. Jednou z podmínek pro dobré fungování kartelové strany je zajištění si jasného postavení na politickém poli a ve státním aparátu a zabránění vzniku nových stran, které by získané a upevňované mocenské postavení strany ohrožovaly. Tento předpoklad však nebyl naplněn hned po prvních volbách 2010 od zavedení modernizace/kartelizace, kdy se do parlamentu dostalo několik nových politických stran či hnutí a ČSSD ztratila hlasy svých voličů na jejich úkor. Tento trend vzniku nových stran s každými dalšími volbami sílil. Pro ČSSD tak nastala situace, kdy se díky vyšší voličské volatilitě do parlamentu dostávaly nové politické subjekty. Vstup nových politických stran do parlamentu spolu s oslabením vazby ČSSD na své voliče (pramenící z procesu modernizace/kartelizace) byl pro ČSSD fatální kombinací. Dále se straně nepodařilo naplnit základní body modernizace, kdy strana konkrétně selhala hlavně v propagaci značky ČSSD a ve stabilizaci podpory voličů na levici a levém středu politického spektra. Předpokládám proto, že modernizace/kartelizace sociální demokracie a odliv jejích voličů k novým stranám, které lépe reprezentují jejich potřeby a očekávání a přiměřeněji reagují na voličské nálady úzce souvisí s prohlubujícím se krizovým stavem, ve kterém se ČSSD v současné době nachází.

Závěr

Hlavním tématem bakalářské práce je analýza faktorů, které přispěly ke krizi a postupnému volebnímu propadu ČSSD jako jedné z nejtradičnějších stran v České republice. V práci jsem se zaměřil na dva z těchto faktorů, které pokládám za stěžejní. Prvním z nich byla světová finanční krize roku 2008, druhým pak modernizace ČSSD započatá v roce 2006. Komparací volebních výsledků sociálních demokracií v Evropě a na základě jejich analýzy jsem došel k závěru, že finanční krizi lze považovat za podstatný spouštěcí faktor úpadkového trendu tradičních sociálně demokratických stran v Evropě, který ČSSD nejenže následovala, ale v porovnání s ostatními sociálně demokratickými stranami dokonce zaznamenala nejhorší výsledky. Pokud jde o proces modernizace ČSSD, položil jsem si otázku, zda mohl tento proces mít vliv na postupný propad a současnou krizi ČSSD. Na základě analýzy volebních výsledků ČSSD v době po modernizaci strany, se zaměřením na pohyb voličů a vznik nových politických stran, dokládám, že modernizace ČSSD spolu s její proměnou na kartelovou stranu s sebou přineslo řadu negativních jevů, které se nepříznivě odrazily v dalších volbách. Souběh obou faktorů, které spolu časově souvisí, považuji za klíčové v propadu ČSSD: neúspěšný pokus o modernizaci strany, který započal roku 2006, spolu s celoevropským úpadkovým trendem sociálních demokracií, startující krátce po finanční krizi roku 2008, byly dvě velké výzvy, na které ČSSD nebyla schopna zareagovat.

Jsem si vědom toho, že předložené výsledky zachycují jen část komplexní problematiky faktorů, které stojí za úpadkem ČSSD. Vnímám, že existuje více potenciálních okolností a příčin úpadku ČSSD, které by se mohly stát předmětem dalšího zkoumání. Během vypracovávání této práce jsem se však zaměřil na výše zmíněné dva faktory. Další navazující výzkumy by mohly zkoumat například politický marketing stranických lídrů a zkoumání jejich efektivity, volební program, porovnání úpadku sociálních demokracií a tradičních pravicových stran po finanční krizi, srovnání úpadku ODS a ČSSD.

Summary

The main topic of the bachelor thesis is the analysis of the factors that contributed to the crisis and the gradual electoral decline of the ČSSD as one of the most traditional parties in the Czech Republic. In this thesis, we have focused on two of these factors, which we consider being crucial. The first was the global financial crisis of 2008, and the second was the modernization of the ČSSD that began in 2006. By comparing the electoral results of social democracies in Europe and their analysis, we concluded that the financial crisis could significantly trigger the declining trend of traditional social democratic parties in Europe. The ČSSD not only followed this trend but even performed worst compared to other social democratic parties.

Regarding the modernizations process of the CSSD, we questioned whether this process could have influenced the gradual decline and the current crisis of the CSSD. Our conclusions are based on an analysis of the CSSD's electoral results in the period following the party's modernization, focusing on the movement of voters and the emergence of new political parties. We show that the CSSD's modernizations and its transformation into a cartel party brought with it several negative phenomena that were adversely reflected in subsequent elections. We consider the convergence of the two factors, which are temporally related, to be crucial in the CSSD's decline: the failed attempt to modernize the party, which began in 2006, together with the Europe-wide decline of the social democracies, starting shortly after the 2008 financial crisis, were two significant challenges to which the CSSD was unable to respond.

We are aware that the presented results capture only part of the complex issue of the factors behind the decline of the ČSSD. We perceive more potential circumstances and causes of the CSSD's decline that could be the subject of further investigation. However, during the development of this thesis, we have focused on the two factors mentioned above. Further follow-up research could examine, for example, the political marketing of party leaders and examine their effectiveness, the electoral agenda, a comparison of the decline of social democracies and traditional right-wing parties after the financial crisis, a comparison of the decline of ODS and CSSD.

Použitá literatura

Odborná literatura

- Bailey, D. J., Jean-Michel De Waele, Escalona, F., & Vieira, M. (2014). *European social democracy during the global economic crisis Renovation or resignation?* Manchester University Press.
- Berman, S., & Snegovaya, M. (2019). Populism and the Decline of Social Democracy. *Journal of Democracy*, 30(3), 5-19.
- Bolleyer, N. (2012). New party organization in Western Europe: Of party hierarchies, stratarchies and federations. *Party Politics*, 18(3), 315–336.
<https://doi.org/10.1177/1354068810382939>
- Cabada, L., & Kubát, M. (2007). Úvod do studia politické vědy. Nakladatelství a vydavatelství Aleš Čeněk.
- Cox, J. (2019). Fall of the European Center Left or a Transformation of the System. *Governance: The Political Science Journal at UNLV*, (6)5.
<https://digitalscholarship.unlv.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1006&context=governance-unlv>
- Davies, G., & Mian, T. (2010). The reputation of the party leader and of the party being led. *European journal of marketing*, 44(3/4), 331-350.
<https://doi.org/10.1108/03090561011020453>
- Edwards, B. M., & Beech, M. (2016). Labour parties, ideas transfer and ideological positioning: Australia and Britain compared. *Policy Studies*, 37(5), 486–498.
<https://doi.org/10.1080/01442872.2016.1188914>
- Hutter, S., Kriesi, H., & Vidal, G. (2018). Old versus new politics: The political spaces in Southern Europe in times of crises. *Party Politics*, 24(1), 10–22.
<https://doi.org/10.1177/1354068817694503>
- Haughton, T., & Deegan-Krause, K. (2015). Hurricane Season: Systems of Instability in Central and East European Party Politics. *East European Politics and Societies*, 29(1), 61–80. <https://doi.org/10.1177/0888325414566072>
- Katz, R. S., & Mair, P. (1995). Changing Models of Party Organization and Party Democracy. *Party politics*, 1(1), 5-28.
<https://doi.org/10.1177/1354068895001001001>
- Kessel, S. van. (2015). *Populist Parties in Europe Agents of Discontent?*. Palgrave Macmillan UK. <https://doi.org/10.1057/9781137414113>
- Klíma, M. (1996). Strana kartelového typu. *Politologický časopis*, (3)1, 4-12.
- Koubek, J. (2007). Volby 2006 do Poslanecké sněmovny: volební geografie a pět alternativních vysvětlujících modelů. *Politologická revue*, 13(1), 97-128.
- Mancini, P., & Swanson, D. L. (1996). *Politics, media, and modern democracy: an international study of innovations in electoral campaigning and their consequences*. Praeger.
- Manwaring, R., & Kennedy, P. (2018). *Why the left loses the decline of the centre-left in comparative perspective*. Bristol Chicago, IL Policy Press.

- Polášek, M., Novotný, V., & Perottino, M. (2012). *Mezi masovou a kartelovou stranou: možnosti teorie při výkladu vývoje ČSSD a KSČM v letech 2000-2010*. Sociologické nakladatelství SLON.
- Sachweh, P. (2018). Conditional solidarity: Social class, experiences of the economic crisis, and welfare attitudes in Europe. *Social indicators research*, 139(1), 47-76. <https://doi.org/10.1007/s11205-017-1705-2>
- Strmiska, M., Hloušek, V., Kopeček, L., Chytilík, R. (2005). *Politické strany moderní Evropy: analýza stranicko-politických systémů*. Portál.

Internetové odkazy

- Cowburn A. (2016, 18. dubna). Francois Hollande's popularity rating descends to record low, poll shows. *Independent*. <https://www.independent.co.uk/news/world/europe/francois-hollande-s-popularity-rating-descends-to-record-low-poll-claims-a6989676.html>
- Český statistický úřad. (n. d.2010). Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 25.10. – 26.10.2010. Získané 7. dubna 2022, z <https://www.volby.cz/pls/ps2010/ps2?xjazyk=CZ>
- Český statistický úřad. (n. d.2013). Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 28.05. – 29.05.2010. Získané 7. dubna 2022, z <https://www.volby.cz/pls/ps2013/ps2?xjazyk=CZ>
- Český statistický úřad. (n. d.2021). Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 8.10. – 9.10.2021. Získané 7. dubna 2022, z <https://www.volby.cz/pls/ps2021/ps2?xjazyk=CZ>
- Český statistický úřad. (n. d.2017.). Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 20.10. – 21.10.2017. Získané 7. dubna 2022, z <https://www.volby.cz/pls/ps2017/ps2?xjazyk=CZ>
- Dohnalová, A. (2021, 9. října). Kavan: Prezentace nebyla Hamáčková silná stránka, sebereflexe ČSSD měla přijít dřív. *Aktuálně.cz*. <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/volby-kavan-cssd/r~15684fae292711eca1070cc47ab5f122/>
- Dostál, V. (2013, 21. května). Modernizace ČSSD a teorie kartelové strany. *Deník referendum*. <https://denikreferendum.cz/clanek/15588-modernizace-cssd-a-teorie-kartelove-strany>
- Electionguide. (n.d.). Elections. Retrieved April 2, 2022, from <https://www.electionguide.org/elections/>
- Encyklopedie ČSSD (2013)*. Historie ČSSD. <http://www.historiecssd.cz/>
- Gregor, K. (2014, 4. ledna). Jak se přesouvají voliči mezi volbami (ekologická inference). <http://kohovolit.eu/cs/jak-se-presouvaji-volici-mezi-volbami-ekologicka-inference/?fbclid=IwAR3rmjHLDfxgUB6TCxaECwYhA917uV6IFJy3LIV63Fxx3hSoMcxTmxZvbms>

- Gregor, K. (2015, June 30). Nová metoda umožní dělat sociologická šetření od počítače. *IPM – Politický Marketing*. <https://politickymarketing.com/ekologicka-inference-umozni-delat-sociologicka-setreni-pocitace>
- Paroubek, J. (2014, 21. března). Jak to opravdu bylo s modernizací ČSSD. *Deník referendum*. <https://denikreferendum.cz/clanek/17664-jak-to-opravdu-bylo-s-modernizaci-cssd>
- Saul, H. (2014, December 2). Gordon Brown: Six moments former PM would rather forget. *The Independent*. <https://www.independent.co.uk/news/uk/politics/gordon-brown-six-moments-the-former-pm-would-rather-forget-9895831.html>
- STEM. (2017, 28. dubna). Popularita politických osobností v dubnu 2017. <https://www.stem.cz/popularita-politicky-ch-osobnosti-v-dubnu-2017/>
- Škop, M. (2017, 23. října). Zisky a ztráty voličů v roce 2017 oproti roku 2013. <https://skop.eu/post/zisky-a-ztraty-volicu-2013-2017/>
- Škop, M. (2021, 11. října). Přesuny voličů mezi volbami 2017->2021. <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/kam-se-presunuli-volici-babis-vyluxoval-sve-mozne-spojence-177494>
- Tománek, T., a Shabu, M. (2017, 13. června). Plán ČSSD: vznikne triumvirát Zaorálek, Chovanec, Sobotka. *Lidovky*. https://www.lidovky.cz/domov/plan-cssd-vznikne-triumvirat-zaoralek-chovanec-sobotka.A170613_152127_ln_domov_sij
- Trojan, F. (2020, 19. října). ČSSD už není výhodná značka. Musí najít nová témata a otevřít kandidátky. *Respekt*. <https://www.respekt.cz/rozhovor/cssd-uz-neni-dobra-znacka-musi-najit-nova-temata-a-otevrit-kandidatky>

Teze bakalářské práce

Výzkumná otázka a hypotézy

Klíčová výzkumná otázka: „Co zapříčinilo volební propad jedné z nejsilnějších politických stran České republiky?“ Vedle výzkumné otázky budou také stěžejní hypotézy: „Špatně zvolená volební strategie (politický marketing, volební program, nevýrazná pozice lídra atd.) měla za následek pokles volebních preferencí ČSSD“ a „Příčina úpadku ČSSD, jako zástupce levicové politiky, pramení z celoevropského trendu poklesu preferencí levicových stran (Francie, Maďarsko, Polsko, Německo atd.)“

Význam a vymezení tématu

V práci se budu věnovat hlavně samotné straně ČSSD a politickým krokům, které provedla před volbami 2017. V souvislosti s výzkumnou otázkou se zaměřím také na politický marketing a propagaci strany. Budu se také snažit popsat volební strategie strany v předchozích volbách a najít podobnosti nebo naopak změny, které vedení strany provedlo. Pokusím se analyzovat chybně provedené kroky, kterých se strana dopustila, a které vedly právě k velmi nízkému počtu volebních preferencí. Vedle toho bych chtěl také popsat globální postavení (úpadek) levicových stran a pokusit se najít spojitosti s úpadkem ČSSD v České republice.

Metodologie a způsob řešení výzkumné otázky

Pomocí komparativní metody bych se pokusil porovnat volební strategii pro rok 2017 s volebními strategiemi v předchozích volbách. Vedle toho bych se také pokusil popsat proces modernizace strany a její úspěšnost/neúspěšnost.

Cíle bakalářské práce

Práce by měla mít potenciál analyzovat příčiny selhání strany ve volbách do poslanecké sněmovny roku 2017 a měla by správně popsat chybné postupy strany, které zapříčinily neúspěšnost ve volbách. Popřípadě by práce mohla mít doporučující/poučný potenciál

pro další politické subjekty, které by se popsaných chyb mohly vyvarovat (pokud práce chyby dokáže úspěšně analyzovat).

Struktura bakalářské práce

- Úvod
- Metodologie práce a osnova
- Vymezení klíčových pojmů (levicová politika, politická strana, branding, atd.)
- Popis a vymezení pravdě podobných příčin úpadku ČSSD (volební strategie, politický marketing, vládní krize před volbami, celoevropský úpadek levicových stran...)
- Komparace volební strategie pro volby 2017 se strategiemi předchozími
- Závěr